

Taksonomia – perspektywy gazu ziemnego w transformacji energetycznej

Adam Wawrzynowicz, Marcel Krzanowski^{*)}

W ostatnim czasie o przyszłości rynku gazu ziemnego mówi się głównie w kontekście destabilizujących ten rynek działań Federacji Rosyjskiej, zwłaszcza rosyjskiej napaści na Ukrainę. Państwa członkowskie i Unia Europejska jako całość szukają alternatywnych źródeł dostaw oraz nośników energii, aby uniezależnić się od importu rosyjskich surowców energetycznych, zarówno w perspektywie nadchodzącej zimy, jak również w perspektywie długoterminowej. Pod koniec lipca ministrowie krajów Unii Europejskiej, odpowiedzialni za sprawy energii, osiągnęli porozumienie co do stworzenia rozwiązania, mającego ograniczyć negatywne skutki manipulowania przez Federację Rosyjską dostawami gazu ziemnego do Europy. Rozwiązaniem tym jest mechanizm dobrowolnego zmniejszenia zapotrzebowania na gaz o 15% do marca 2023 r., który w sytuacji kryzysowej może zostać zastąpiony natychmiastową i obligatoryjną redukcją zużycia.

Długofalowo obecny kryzys gazowy doprowadzi prawdopodobnie do przyspieszenia procesu dywersyfikacji źródeł dostaw gazu ziemnego na rynek europejski, a także do przyspieszenia transformacji energetycznej, zakładającej m.in. zmniejszanie udziału gazu ziemnego jako paliwa kopalnego w miksach energetycznych państw członkowskich, w których coraz większą rolę będzie odgrywała energia odnawialna, w tym gazy odnawialne, zgodnie z założeniami Europejskiego Zielonego Ładu. Biorąc pod uwagę obecne i przewidywane zapotrzebowanie gospodarek europejskich na paliwa gazowe, można jednak zasadnie założyć, że w perspektywie kolejnych lat gaz ziemny prawdopodobnie nadal będzie odgrywał istotną rolę.

W tym kontekście warto zwrócić uwagę na ostatnie uzgodnienia polityczne i inicjatywy legislacyjne podejmowane przez państwa członkowskie i organy Unii Europejskiej, dotyczące roli gazu ziemnego w polityce energetycznej Unii Europejskiej. W lipcu Parlament Europejski nie przyjął wniosku o odrzucenie włączenia energii jądrowej i gazu ziemnego do wykazu ekologicznej działalności gospodarczej, czyli tzw. taksonomii unijnej. W rezultacie inwestycje, w których planuje się wykorzystanie niebieskiego paliwa, nadal będą mogły liczyć na wsparcie instytucji finansowych w okresie przejściowym transformacji energetycznej. Jest to istotny sygnał, który pomimo aktualnej trudnej sytuacji na rynku gazu, może być postrzegany pozytywnie z perspektywy założeń polskiej transformacji energetycznej narysowanych w ostatnich latach, przewidujących istotną rolę gazu ziemnego jako paliwa przejściowego na drodze do osiągnięcia neutralności emisyjnej polskiej energetyki. W dalszej części artykułu postaramy się przybliżyć znaczenie i cele realizowane przez taksonomię unijną.

Czym jest unijna taksonomia?

Taksonomia to powszechnie używana nazwa na rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r.

w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088¹⁾ (dalej: „**Taksonomia**”). Taksonomia wprowadziła system kwalifikacji, który ma określać listę rodzajów aktywności gospodarczych uznawanych za przyjazne środowisku²⁾. Ponadto zawarto w niej definicje, które mają wspomóc przedsiębiorstwa, inwestorów oraz decydentów politycznych w wybieraniu rozwiązań oraz tworzeniu regulacji wspierających zieloną transformację³⁾. Warty podkreślenia jest, że Taksonomia nie wprowadza zakazu inwestowania w działalności niespełniające kryterium zrównoważenia środowiskowego, ale przyznaje dodatkowe preferencje dla rozwiązań ekologicznych⁴⁾.

Głównym celem Taksonomii jest określenie obiektywnych kryteriów, które pozwolą inwestorom i instytucjom finansowym, zamierzającym wspierać finansowo projekty realizujące założenia Europejskiego Zielonego Ładu, zweryfikować czy konkretne inwestycje ubiegające się o finansowanie są rzeczywiście zrównoważone środowiskowo, czy też może są elementem „pseudoeologicznego marketingu” (tzw. „greenwashing”). Spełnianie lub niespełnianie kryteriów zrównoważenia środowiskowego przez dany projekt inwestycyjny może zatem przełożyć się bezpośrednio na uzyskanie lub nieuzyskanie finansowania dla tego projektu w instytucji finansowej promującej zielone inwestycje.

Taksonomia ma zastosowanie do:

- **środków określających wymogi dla uczestników rynku finansowego**, jak chociażby zakładów ubezpieczeniowych, firm inwestycyjnych czy zarządzających funduszami **w odniesieniu do produktów finansowych lub obligacji korporacyjnych, które są udostępniane jako zrównoważone środowiskowo**,
- **uczestników rynku finansowego, którzy udostępniają produkty finansowe**,
- **przedsiębiorstw, które podlegają obowiązkowi publikacji oświadczenia na temat informacji niefinansowych**,

1) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088 (Dz. U. UE. L. z 2020 r. Nr 198, str. 13 z późn. zm.).

2) European Commission, *EU taxonomy for sustainable activities* <https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/tools-and-standards/eu-taxonomy-sustainable-activities_en> [dostęp:29.08.2022].

3) Ibidem.

4) R. Maruszkin, *Czym jest Taksonomia? O nowym prawie UE dotyczącym klasyfikowania działalności gospodarczej jako zrównoważonej środowiskowo* <https://www.parp.gov.pl/component/content/article/75026:czym-jest-taksonomia-o-nowym-prawie-ue-dotyczacym-klasyfikowania-dzialalnosci-gospodarczej-jako-zrownowazonej-srodowiskowo#_edn2> [dostęp:29.08.2022]/

^{*)} Adam Wawrzynowicz, radca prawny w kancelarii prawnej Wawrzynowicz i Wspólnicy; Marcel Krzanowski, prawnik w kancelarii prawnej Wawrzynowicz i Wspólnicy

- państw członkowskich Unii Europejskiej, w tym organów administracji publicznej⁵).

Dana działalność gospodarcza kwalifikuje się jako zrównoważona środowiskowo, jeżeli:

1) **wnosi istotny wkład w realizację co najmniej jednego z celów środowiskowych:**

- łagodzenie zmian klimatu,
- adaptacja do zmian klimatu,
- zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich,
- przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym,
- zapobieganie zanieczyszczeniu i jego kontrola,
- ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów,

2) **nie wyrządza poważnych szkód dla żadnego z celów środowiskowych,**

3) **jest prowadzona zgodnie z minimalnymi gwarancjami w zakresie ochrony praw człowieka,** wynikającymi z wytycznych i aktów przyjętych przez OECD, ONZ, Międzynarodową Organizację Pracy,

4) **spełnia techniczne kryteria kwalifikacji,** do których określenia została upoważniona Komisja Europejska na podstawie upoważnienia parlamentu Europejskiego i Rady.

Ponadto działalność kwalifikuje się jako wnosząca istotny wkład w realizację co najmniej jednego ze wspomnianych celów, jeżeli bezpośrednio wspomaga inne rodzaje działalności we wnoszeniu istotnego wkładu, jeżeli nie prowadzi do uzależnienia od aktywów, które podważają długoterminowe cele środowiskowe oraz ma istotne pozytywne skutki dla środowiska.

Taksonomia ustanawia również wymogi dotyczące odpowiedniego informowania, np. klientów instytucji finansowych (**przejrzystości**). Przykładowo, gdy produkt finansowy ma przyczynić się do realizacji celu środowiskowego, należy ujawnić, m.in. jaki to jest cel i opisać w jaki sposób i w jakim stopniu (udział procentowy) inwestycje w ramach produktu finansowego są dokonywane w działalność gospodarczą, kwalifikującą się jako zrównoważona środowiskowo⁶. Z kolei gdy taki produkt ma promować aspekt środowiskowy należy stosować wymogi analogiczne jak wyżej wraz z wydaniem oświadczenia o treści określonej w Taksonomii⁷.

Egzekwowanie tych wymogów, jak i innych przepisów Taksonomii, możliwe będzie dopiero, gdy na poziomie krajowym zostaną przyjęte przepisy przewidujące sankcje za ich naruszenia.

Akt delegowany dla gazu ziemnego i energii jądrowej

Dla przedsiębiorstw energetycznych najważniejsze są techniczne kryteria kwalifikacji. Wartym podkreślenia jest to, że sama Taksonomia ich nie definiuje, a stanowi podstawę do ich określania. Techniczne kryteria kwalifikacji są przyjmowane przez Komisję Europejską w aktach delegowanych. Dotychczas przyjęto dwa takie akty, z których jeden już obowiązuje (od 1 stycznia 2022 r.), a drugi zacznie obowiązywać z początkiem przyszłego roku (od 1 stycznia 2023 r.).

W pierwszym akcie delegowanym⁸ określono kryteria techniczne służące do wskazania tych rodzajów działalności, które wnoszą istotny wkład w realizację pierwszych dwóch spośród sześciu celów środowiskowych

5) R. Maruszkin, *Taksonomia, czyli UE zdecyduje, które inwestycje są eko*, LEX/el.

6) Ibidem.

7) Ibidem.

8) Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2021/2139 z dnia 4 czerwca 2021 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 poprzez ustanowienie technicznych kryteriów kwalifikacji służących określeniu warunków, na jakich dana działalność gospodarcza kwalifikuje się jako wnosząca istotny wkład w łagodzenie zmian klimatu lub w adaptację do zmian klimatu, a także określeniu, czy ta działalność gospodarcza nie wyrządza poważnych szkód względem żadnego z pozostałych celów środowiskowych (Dz. U. UE. L. z 2021 r. Nr 442, str. 1).

skowych określonych w unijnej systematyce, jakim są łagodzenie zmiany klimatu i adaptacja do zmian klimatu. Objęło ono ponad 85 działań w sektorach leśnictwa, produkcji, energetyki, transportu, gospodarki odpadami i wody, środowiska zbudowanego oraz technologii informacyjno-komunikacyjnych, a także działalność profesjonalną, naukową i techniczną oraz działalność związaną z ochroną i rekultywacją środowiska.

Taksonomia wprowadza systematykę, zgodnie z którą działalności gospodarcze można podzielić na 3 kategorie:

- 1) niskoemisyjne,
- 2) przejściowe oraz
- 3) wspomagające.

Pierwszy akt delegowany nie obejmował działalności związanych z gazem ziemnym oraz energią jądrową. Z jego preambuły wynikało jedynie, że niektóre działalności wykorzystujące gaz ziemny i atom można uznać za działalności z drugiej kategorii, gdyż nie można ich jeszcze zastąpić wykonalnymi technologicznie i ekonomicznie alternatywami niskoemisyjnymi, ale które przyczyniają się do łagodzenia zmian klimatu i mogą odegrać ważną rolę w przejściu na gospodarkę zeroemisyjną, zgodnie z celami klimatycznymi Unii Europejskiej oraz z zastrzeżeniem pewnych warunków i bez wypierania inwestycji w źródła odnawialne.

Batalia o uwzględnienie gazu ziemnego i atomu trwała kilka miesięcy. Komisja Europejska zatwierdziła drugi akt delegowany już w marcu 2022 r. Parlament Europejski i Rada miały czas do 11 lipca 2022 r., aby podjąć ostateczne decyzje w tej sprawie. W tle procedowania aktu rozgrywał się jednak dramat wojenny w Ukrainie. Na działania Federacji Rosyjskiej Unia Europejska zareagowała licznymi sankcjami⁹. W odpowiedzi przedsiębiorstwa energetyczne kontrolowane przez Federację Rosyjską wzmożyły działania, których skutkiem jest ograniczanie dostawy importowanego gazu ziemnego do Europy, celem zdestabilizowania sytuacji wewnętrznej państw członkowskich. Pierwszymi ofiarami tych praktyk były Polska i Bułgaria¹⁰.

Najprawdopodobniej z tych powodów 14 czerwca 2022 r. europosłowie zasiadający w Komisji Gospodarczej i Monetarnej oraz Komisji Ochrony Środowiska Naturalnego, Zdrowia Publicznego i Bezpieczeństwa Żywności, zaniepokojeni potencjalnymi konsekwencjami dalszego uzależnienia od rosyjskiego surowca, przyjęli sprzeciw wobec drugiego aktu delegowanego w stosunku głosów 76 przeciw, 62 za i 4 wstrzymujących się¹¹. Żeby go podtrzymać, na posiedzeniu plenarnym Parlamentu Europejskiego musiała za nim zagłosować absolutna większość (353 europosłów). Ostatecznie za rezolucją zagłosowało 278 posłów, 328 głosowało przeciw, zaś 33 wstrzymało się od głosu. Za aktem opowiedziała się także Rada.

Drugi akt delegowany¹² odnosi się do **3 rodzajów działalności związanych z gazem ziemnym:**

- 1) **wytwarzanie energii elektrycznej z wykorzystaniem kopalnych paliw gazowych,**
- 2) **wysokosprawna kogeneracja ciepła/chłodu i energii z wykorzystaniem kopalnych paliw gazowych,**

9) European Commission, *EU sanctions against Russia following the invasion of Ukraine* <https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/eu-sanctions-against-russia-following-invasion-ukraine_en> [dostęp: 30.08.2022].

10) European Commission, *Opening remarks of Commissioner Simson at the press conference of the Extraordinary Energy Council of 2 May 2022* <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_22_2779> [dostęp: 30.08.2022].

11) European Parliament, *Taxonomy: MEPs object to Commission's plan to include gas and nuclear activities* <<https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20220613IPR32812/taxonomy-meps-object-to-commission-s-plan-to-include-gas-and-nuclear-activities>> [dostęp: 30.08.2022].

12) Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2022/1214 z dnia 9 marca 2022 r. zmieniające rozporządzenie delegowane (UE) 2021/2139 w odniesieniu do działalności gospodarczej w niektórych sektorach energetycznych oraz rozporządzenie delegowane (UE) 2021/2178 w odniesieniu do publicznego ujawniania szczególnych informacji w odniesieniu do tych rodzajów działalności gospodarczej (Dz. U. UE. L. z 2022 r. Nr 188, str. 1).

3) **produkcja ciepła/chłody z wykorzystaniem kopalnych paliw gazowych w efektywnym ciepłownictwie/chłodnictwie systemowym.**

Jak wspomniano, Taksonomia określa cele środowiskowe, które muszą spełniać działalności objęte aktami uzupełniającymi. Dla działalności związanych z gazem ziemnym najbardziej wymagające warunki związane są z celem polegającym na łagodzeniu zmian klimatu. Każda z tych działalności musi spełniać jeden z następujących progów emisji:

- **emisje w cyklu życia są poniżej 100 g CO₂e/kWh** lub
- dla instalacji, dla których uzyskano pozwolenie na budowę do końca 2030 r. i w przypadku braku dostępności źródeł odnawialnych w wystarczającej skali, **emisje bezpośrednie wynoszą poniżej 270 g. CO₂e/kWh** lub, w przypadku działalności związanej z wytwarzaniem energii elektrycznej, ich roczna bezpośrednia emisja gazów cieplarnianych nie może przekroczyć średnio 550 kg CO₂/kW mocy obiektu przez 20 lat. W takim przypadku działalności musi spełniać szereg warunków kumulatywnych m.in. **działalność zapewnia peł-**

ne przejście na gazy odnawialne lub niskoemisyjne do końca 2035 r.

Przyjęcie drugiego aktu delegowanego do Taksonomii, który obejmuje aktywności gospodarcze wykorzystujące gaz ziemny, oznacza, że przez najbliższych kilkanaście lat niebieskie paliwo będzie mogło służyć jako wsparcie dla źródeł produkujących energię odnawialną. Stanowi to również szansę na zwrot kosztów poniesionych przez przedsiębiorstwa z branży na rozwój infrastruktury przesyłowej, dystrybucyjnej, regazyfikacyjnej czy magazynowej. Nie można jednak stwierdzić, że drugi akt delegowany stanowi gwarancję sukcesu dla przedsiębiorstw gazowniczych. Wynika to z konieczności sprostania niezwykle surowym wymaganiom stawianym działalnościom wykorzystującym gaz ziemny. Przed szczególnym wyzwaniem staną elektrownie, ciepłownie i elektrociepłownie wykorzystujące gaz ziemny, które będą musiały zainwestować spore środki w unowocześnienie infrastruktury i ograniczenie emisji dwutlenku węgla. Spodziewane koszty z tym związane mogą odstraszyć potencjalnych inwestorów.